

Pécsi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Doktori Iskola

Dr. Belovics Ervin

**Az érték-érdek összeütközések mint a büntetendőséget
kizáró okok című doktori értekezés
tézisei**

Témavezető: dr. Tóth Mihály egyetemi tanár

2007.

P é c s

I.

A kutatási feladat összefoglalása, problémafelvetés

Értekezésemben az érték-érdek összeütközések büntetőjogi megítélésével az e körben jelentkező jogalkotási és jogalkalmazási problémák elemzésével foglalkozom.

1. Bevezetés

A büntetendőségre kiható kizáró okok vizsgálatának során alapvető jelentősége van annak a kérdésnek, hogy amennyiben a megvalósított elkövetési magatartás diszpozíciószerű, miért kell vizsgálat tárgyává tenni e cselekmény konkrét társadalomra veszélyességét.¹ A kizáró okként jelentkező társadalomra veszélyesség hiányának a megállapíthatóságára alapvetően azért kerülhet sor, mert a jogrend bizonyos körülmények fennállásakor az általa egyébként tiltott tevékenység végrehajtását megengedi, aminek eredményeként a tilalmazások is hatályukat veszítik. A társadalomra veszélyességet kizáró okok tehát olyan körülmények, amelyek a tényállásszerűség ellenére kiiktatják a büntetendőséget, vagyis az elkövetési magatartás jogrend-harmonikus. Az, hogy a társadalomra veszélyességet kizáró okok milyen elvi tételekből erednek, a jogirodalomban vitatott, az azonban egyértelműen leszögezhető, hogy minden teória szerint a társadalomra veszélyességet kizáró okok az érték-érdek összeütközések esetkörei adnak megoldást, mégpedig oly módon, hogy a diszpozíciószerű magatartást megvalósító személy büntetőjogi felelősségét objektív szempontok alapján zárják ki.

2. A kutatási feladat kijelölése

Dolgozatomban azt a kérdést kívánom tisztázni, hogy miként épül fel a büntetendőséget kizáró okok rendszere, illetve, hogy melyek e rendszer legfőbb sajátosságai. A tanulmányommal érintett kérdéskör elemzése során a jogtudomány dogmatikai,

---

¹Dolgozatomban a bűncselekmény fogalmának vonatkozásában, illetve a kizáró okok csoportosításakor a bűncselekmény legális definícióját veszem alapul.

jogösszehasonlító és jogtörténeti módszerét felhasználva, a témakörrel érintett jogintézmények leglényegesebb problémáit dolgozom fel. Ennek során arra törekedtem, hogy hiánytalanul bemutassam a legismertebb jogirodalmi álláspontokat, ezért áttekintem mind a magyar, mind a külföldi, így elsősorban a német jogtudósok munkásságát. Figyelemmel arra, hogy a szóbanforgó jogintézmények csak nem mindegyike a büntetőjog, mint önálló jogág kialakulásának a pillanatától determináló jelentőséggel bír a büntetendő cselekmény megítélése szempontjából, ezért a megengedett kockázatvállalás kivételével a jogintézmények bemutatásakor részletes jogtörténeti összefoglalást tartalmaz a dolgozatom. A jogtörténeti áttekintés keretében az adott korszak legismertebb jogtudósainak álláspontjait is bemutatom, összefoglalom.

A hatályos törvényi tényállások elemzésekor teljes körű vizsgálat tárgyává teszem azt a kérdést, hogy a legális definíciók megfelelnek-e a jogállami büntetőjog elvárásainak, így különösen a határozott normaalkotás, illetve a jogbiztonság követelményeinek. Elemzéseim keretében feltárom a témakör szempontjából releváns jogintézmények kriminálpolitikai indokait, hátterét is. A Büntető Törvénykönyvben nem szereplő büntetendőséget kizáró okok tekintetében lefolytatott kutatásom során ugyancsak ezeket a kérdésköröket kívánom tisztázni. Ennek keretében a konkrét, bírói alkotott jog sajátosságainak bemutatásán kívül, foglalkozom annak értékelésével is, hogy azon tény, amely szerint több, a büntetendőséget kizáró körülmény a Büntető Törvénykönyvben nem szerepel, felvethet-e alkotmányos aggályokat.

Minden egyes jogintézmény bemutatásakor áttekintem és az elemzés körébe vonom az ítélkezési gyakorlat sajátosságait, a jogalkalmazást determináló eseti döntéseket. A bírósági határozatok történeti tényállását és a jogi indokolást egyaránt ismertetem, az ellentétes döntéseket pedig részletesen értékelem.²

3. A kutatás célja

---

² Dolgozatomat azonban nem kívántam „jog eset gyűjteménnyé” tenni, ezért csak akkor ismertetem részletesebben a történeti tényállást, ha az a probléma felvetése vagy megoldása érdekében feltétlenül szükséges.

Az elvégzett kutatás célja, hogy feltárja az érték-érdek összeütközések mint a büntetendőséget kizáró okok rendszerének elvi hátterét, illetve, hogy az elvégzett jogi elemzések adatai alapján meghatározza azoknak a jogintézményeknek a körét, amelyek objektív alapon teszik kizárttá a büntetőjogi felelősségre vonás lehetőségét.

A kutatás kifejezett célja továbbá, hogy feltárja és részletesen értékelje a Büntető Törvénykönyvben található tényállások, valamint a Büntető Törvénykönyvben nem szereplő kizáró okok tartalmi elemeit. Az értekezés a büntető jogtudomány által kimunkált tételek alapján vizsgálja, továbbá a jogalkotás, illetve a jogalkalmazás szempontjából releváns sajátosságokat. A jogalkotás figyelmét fel kívánja hívni a jogállami követelményekkel össze nem egyeztethető jogszabályi rendelkezésekre. A jogalkalmazás tekintetében pedig a *contra legem*, illetve a jogegységet sértő ítélkezési gyakorlat feltárása az elsődleges cél.

II.

Az elvégzett vizsgálatok, elemzések leírása, a feldolgozás módszerei

1. Rendszertani kérdések

A külföldi és a magyar büntető jogtudomány a bűncselekmény lényegi sajátosságának definiálása során évtizedeken keresztül a jogellenesség fogalmát használta, mégpedig kizárólag formális értelemben. Jhering objektív jogellenességi teóriája által meghatározott, Nyugat-Európában uralkodónak tekinthető büntetőjogi gondolkodás szerint a jogellenességet a cselekmény és a cselekmény által kiváltott *causalis* folyamat hozza létre, mely oksági folyamat független a cselekvő tudattartalmától és beszámítási képességétől. A *nullum crimen sine lege* elvét megjelenítő tisztán formális, a jogszabállyal való ellentétben állást kifejező jogellenesség fogalom jelent meg a magyar jogirodalomban is, főként Angyal³ és Vámbéry⁴ munkáiban. A későbbiek során került előtérbe az a nézet, amely szerint a tartalmi elemek nélküli jogellenesség ténylegesen csak azt jeleníti meg, hogy jogellenes az ami szemben áll a

---

³ Angyal Pál: A magyar büntetőjog tankönyve, Atheneum Irodalmi és Nyomdai Rt. Budapest, 1909. 58. oldal

⁴ Vámbéry Rusztem: Büntetőjog, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata Budapest, 1913. 74. oldal

joggal, ezért az ilyen jellegű definíció valójában értelmetlen.⁵ Így e teóriák vizsgálatának fókuszában már a materiális jogellenesség állt. A társadalomra veszélyesség mint bűncselekmény fogalmi ismerv kodifikálásával azonban olyan újabb problémák jelentkeztek, amelyek a mai napig megosztják a jogirodalmat. A jogvita azon kérdésre fókuszál, amely szerint vajon a jogalkalmazó megállapíthatja-e, hogy egy tényállásszerű vagyis normába ütköző magatartás – anélkül, hogy fennállna valamilyen büntethetőség kizáró konkrét ok – teljes egészében nélkülözi a társadalomra veszélyességet, vagyis a bűncselekmény egyik fogalmi ismervét, aminek csak egyetlen következménye lehet, mégpedig az, hogy az ilyen magatartás delictumot nem valósít meg. E kérdést az ítélkezési gyakorlat – amely a társadalomra veszélyesség legális és a materiális jogellenesség tudományos fogalmát ekvivalensnek tekinti - a vizsgált bírósági határozatok tanúsága szerint egyértelműen igenlően döntötte el.⁶ A jogtudomány képviselői közül azonban többen is e jogalkalmazói gyakorlatot kritizáló véleményüknek adtak hangot⁷, sőt olyan nézet is megfogalmazódott, amely szerint a hatályos törvénynek éppen a jogbiztonságot sértő hibája, hogy elindíthatja azt a gondolati folyamatot, amely a konkrét cselekményt közvetlenül kapcsolhatja a bűncselekmény általános fogalmához.⁸

Mindezek a problémák tették szükségessé a társadalomra veszélyesség és a materiális jogellenesség egymáshoz való viszonyának elemzését, a két fogalom tartalmi sajátosságának értékelését.

Dolgozatomban ezt követően a büntetőjogi felelősségre vonás akadályainak rendszerét mutatom be, majd a társadalomra veszélyességet kizáró okok legfőbb jellemzőit foglalom össze, figyelemmel ezek esetleges kollíziójára és tényállási sajátosságaira.

Az értekezés második részében külön tárgyalom a Büntető Törvénykönyvben szabályozott, illetve a Büntető Törvénykönyvben nem szabályozott kizáró okokat. A Büntető Törvénykönyvben szabályozott kizáró okok közül először az Általános Részben elhelyezett

⁵ Irk Albert: A büntetőjogi alapfogalmak módszertani kritikája. Pécs, 1926. 152. oldal

⁶ Például a BH 1996. 347., BH 2001. 307. szám alatt közzétett eseti döntésekben jelenik meg ez az okfejtés.

⁷ Így Györgyi Kálmán a jogalkalmazó „kegyelmi” tevékenységének alapjául szolgáló törvényhelynek minősíti a hatályos törvényi definíciót, amelynek révén a bírói gyakorlat átveszi a törvényhozó felelősségét.

⁸ Wiener A. Imre: Büntetőjog. Általános Rész. KJK. KERSZÖV, Budapest, 2002. 81-82. oldal

két jogintézményt, nevezetesen a jogos védelmet, illetve a végszükséget vonom vizsgálatom körébe, majd külön fejezetben foglalkozom a Büntető Törvénykönyv Különös Részében megtalálható egyéb kizáró okokkal. Ezen utóbbi kizáró okok közül kiemelem a valóság bizonyítását, és ezt a jogintézményt elemzem minden részletre kiterjedően.

A Büntető Törvénykönyvben nem szabályozott kizáró okokat négy csoportba sorolva tárgyalom, így foglalkozom a sértett beleegyezésével, a fegyelmezési jog gyakorlásával, a jogszabály engedélyével és a megengedett kockázatvállalással.

2. Az alkalmazási feltételek és a hatókör

2. 1. Az alapul szolgáló tényállások

Értekezésem alapját az a tétel képezi, amely szerint mindaddig, amíg a hatályos Büntető Törvénykönyv tartalmazza a bűncselekmény fogalmát, és amíg ennek egyik eleme a társadalomra veszélyesség, annak használatától eltekinteni nem lehet. Választási lehetősége ugyanis csupán a jogalkotónak van e körben, és amennyiben úgy dönt – az eddigi kodifikációs törekvések egyértelműen ebbe az irányba mutatnak⁹ – bármikor újrafogalmazhatja a jelenlegi definíciót oly módon, hogy abban már nem jeleníti meg a társadalomra veszélyesség elemét. Eddig az időpontig azonban legfeljebb az képezheti vita tárgyát, hogy a társadalomra veszélyesség fogalma megegyezik-e tartalmilag a materiális jogellenesség fogalmával. Álláspontom szerint a bűncselekmény fogalmi elemként kodifikált és törvény által definiált társadalomra veszélyesség olyan objektív kategória, amely szükségtelenné teszi a materiális jogellenesség fogalmának használatát. Szükségtelenné, mert a materiális jogellenesség, mint a jogvédett érdekek és értékek sértése vagy veszélyeztetése megjelenik a társadalomra veszélyesség törvényi fogalmában.

A Büntető Törvénykönyvben szabályozott kizáró okok körét tehát kettéosztva vizsgáltam, előbb a Büntető Törvénykönyv Általános Részében található kizáró okokat, majd a Büntető

---

⁹ Formális bűncselekmény fogalmat tartalmaz az új Büntető Törvénykönyv Általános Részének 2007. február 23-án nyilvánosságra hozott tervezete.

Törvénykönyv Különös Részében szabályozott egyes bűncselekményekre vonatkozó kizáró okokat elemzem. Az Általános Részben megtalálható kizáró okok tekintetében azonos elemzési módszert választottam. Nevezetesen, először a jelentős jogi kultúrával rendelkező európai országok szabályozásának sajátosságait mutatom be a maguk történetiségében, majd ezt követően a magyar jogtörténeti adatokat vonom a vizsgálódásom körébe. A hatályos szabályozások elemzése során mindkét jogintézmény esetében a jogirodalom és a joggyakorlat által problematikusnak ítélt kérdéskörök teljes körű bemutatására törekszem oly módon, hogy összevetem a jogirodalomban esetleg jelentkező ellentétes álláspontokat, illetve a joggyakorlat ellentétes döntéseit.

A Büntető Törvénykönyv Különös Részében szabályozott konkrét bűncselekményekre vonatkozó kizáró okok közül pedig – amint már említettem – kiemelten a valóság bizonyításának kérdéskörével foglalkozom.

2. 2. A jogos védelem

A jogirodalomban ma már uralkodónak tekinthető az az általam is osztott nézet, amely szerint a büntetendőséget kizáró ok törvénybe iktatásának alapja, hogy a jogosan védekező olyan támadást hárít el, amelynek megakadályozására a bűnüldöző hatóságok lennének jogosultak és kötelesek. A büntetendőséget kizáró okok rendszerén belül a jogos védelem differencia specifikája, hogy annak körében jogtalanság áll szemben a joggal. A jogalkotó ugyanis épp a jogrend védelme és a jogtalanság érvényesülésének megakadályozása érdekében biztosít lehetőséget olyan magatartás kifejtésére, amely egyébként diszpozíciószerű. A védekezés lehetőségének biztosítása tehát nem más, mint segítség a megsértett jogrend épségének a helyreállításához. A jogos védelem jogintézményének két jellemzője, a jogtalan támadás, illetve a jogszerű védekezés.

2. 2. 1. A jogtalan támadás

Támadásnak a védett jogtárgyak ellen intézett, avagy ezeket közvetlenül fenyegető jogellenes emberi cselekvőség minősül, amelynek egyébként valamely bűncselekmény elkövetési

magatartását kell megvalósítania. A támadás elemzése körében annak a véleményemnek adok hangot, - az uralkodó jogalkalmazói, illetve jogirodalmi okfejtésekkel szemben - , hogy a támadás fogalmi körébe tartozik minden olyan magatartás, amely megvalósítja valamely bűncselekmény törvényi tényállásának objektív ismérveit. Támadás tehát aktív magatartás és mulasztás egyaránt lehet, és vagy arra irányul, hogy bizonyos fennálló állapotot megváltoztasson, vagy arra, hogy bizonyos állapotot fenntartsa. E tételt a jogirodalomban és a joggyakorlatban felmerült példák bemutatásával és elemzésével igazolom, kifejtve, hogy tarthatatlan azon álláspont, amely szerint a mulasztás jogos védelmi helyzetet nem, csak a végszükség fennállását alapozhatja meg. Ez a nézet ugyanis koherencia zavart okoz, mert a két jogintézmény legalapvetőbb sajátosságaira sincs tekintettel. Nevezetesen arra, hogy míg a jogos védelem esetében jogtalanság áll szemben a joggal, a végszükség differencia specifikája viszont, hogy jog konfrontálódik joggal.

A jogtalan támadás irányultsága körében kiemelt figyelemmel foglalkozom az egyes személyhez fűződő jogok ellen intézett támadásokkal, e körön belül is elsődlegesen az emberi méltóság, a becsület jogos védelmének a kérdésével. Az elemzés során példákkal alátámasztottan jutok arra a következtetésre, hogy feltétlen újragondolásra szorul a jelenlegi ítélkezési gyakorlat.¹⁰ Abban az esetben ugyanis, ha a folyamatos rágalmozásokban, szitkozódásokban megnyilvánuló cselekvőséget jogtalan támadásnak tekintjük, úgy az ez elleni fellépésnek a jogos védelem körébe kell esnie. Ezért a becsületének, jóhírnevének védelmében ilyen körülmények során fellépővel szemben kifejtett erőszakos magatartás viszont a jogos védelem körén kívül esőnek minősül, figyelemmel a jogos védelemmel szembeni jogos védelem kizárt axiómára.

A támadás jogellenességét a támadó szándékától, illetve annak értékítéletétől független vagyis objektív ismérvek tekintem. A jogtalanság azonban kizárólag a támadást jellemezheti, mert amennyiben a támadó és megtámadott egyaránt jogellenesen jár el, jogos védelmi helyzetre egyikük sem hivatkozhat eredményesen.

---

¹⁰ A jelenlegi ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis a szóbeli sértegetés, rágalmozás az érintett személy részére jogos védelmi helyzetet nem eredményez (Legfelsőbb Bíróság Bf. III. 1500/1977/3. számú ítélete), sőt a jogalkalmazói gyakorlat szerint a szóbeli becsületsértés, rágalmozás nem fosztja meg az emiatt tetteleg megtámadottat a védekezés jogától. (BJD 4680.)

2. 2. 2. A védelmi cselekmény

A védelmi cselekmény elemzése körében kiemelt figyelemmel foglalkozom a kitérés kötelezettség megítélésével. Ennek során bemutatom a kitérés kötelezettséggel kapcsolatos jogalkalmazói állásfoglalások alakulását és a jelenlegi jogalkalmazói gyakorlatot. Kifejtem, hogy a Legfelsőbb Bíróság 15. számú Irányelvén alapuló ítélkezési gyakorlatot helytelennek, lényegét tekintve a Büntető Törvénykönyv szabályaival ellentétesnek, vagyis törvénysértőnek tartom. A jogos védelem jogintézményére vonatkozó jogszabályi rendelkezések ugyanis a kitérés kötelezettséget semmilyen formában nem jelenítik meg. Az Irányelv tehát jogszabályi háttér nélkül a támadó személyére tekintettel konstruál büntetőjogi felelősséget. Tehát ha ugyanolyan jellegű és volumenű támadások kezdeményezésére kerül sor, és egyébként a menekülés lehetősége adott, az ugyanolyan jellegű elhárító cselekmények büntetőjogi megítélése, mégpedig a bűnösség, illetve az ártatlanság kérdésében való döntés, attól függ, hogy a támadó a megtámadott felmenője, testvére, avagy házastársa, illetve, hogy szemmel láthatóan tudatzavarban lévő személy-e. Tekintettel arra, hogy mindennek jogszabályi alapja nincs, s mivel ezen bíró alkotta jog in peius jelentkezik, ezen jogalkalmazói gyakorlat a jogbiztonság alkotmányos elvével összeegyeztethetetlen.

Az elhárító tevékenység legfőbb jellemzője az arányosság, mely fogalom azonban szintén nem része a jogos védelem törvényi tényállásának. Az arányosság fogalmát tehát a jogalkalmazói gyakorlat emelte be „tényállási elemként” a jogos védelem fogalmi körébe, s annak tartalmi jelentését is a Legfelsőbb Bíróság határozta meg a 15. számú Irányelvében. Eszerint a védekezés akkor arányos, ha a védelmi cselekmény nem okoz aránytalanul súlyosabb sérelmet, mint amivel a támadás fenyegetett. Az ítélkezési gyakorlatban azonban – és ezt példákkal szemléltetem – e fogalom konkrét esetekre történő vonatkoztatása rendkívül ellentmondásos, ami sok esetben a bűnösség körét is érinti.

Az arányossággal kapcsolatban a legkritikusabb terület, hogy meddig jogszerű a védekezés amennyiben a támadás kizárólag a vagyoni javak ellen irányul. A jogirodalomban megjelenő azon nézetet, amely szerint a tisztán vagyon elleni támadások esetében a támadó által sértett

vagyoni jogok, illetve a védelmi cselekmény során veszélyeztetett személyhez fűződő jogok nem egymeműek, ezért egymással össze sem mérhetőek, így a különeműség miatt nincs olyan közös nevező, ami lehetővé tenné az arányosítást,¹¹ tévesnek tartom. Álláspontom szerint a konklúzió premisszája helytelen, ezért maga a konklúzió is téves. Létezik ugyanis olyan közös nevező, mértékegység, amelynek alapján minden bűncselekmény összevethető, ez a közös mértékegység pedig nem más, mint a kivételt nem ismerően minden bűncselekményt jellemző törvényi büntetési tétel. A joghátrányt a jogalkotó állapítja meg, de nyilvánvalóan arra tekintettel, hogy értékítélete szerint az adott bűncselekménynek milyen fokú az absztrakt társadalomra veszélyessége, mivel az is egyértelmű, hogy a törvényi büntetés meghatározása jogállamban nem lehet sem önkényes, sem esetleges, és a jogalkotó által az általánosság síkján azonos súlyúnak ítélt bűncselekmények törvényi büntetési tételeinek is azonosnak kell lenniük.

A védelmi cselekmény értékelése körében külön pontban foglalkozom a védő-óvó berendezések alkalmazásának problematikájával. Kifejtem, hogy álláspontom szerint a védelmi berendezések megítélésével kapcsolatos jogalkalmazói gyakorlat helytelen.¹² Abban az esetben ugyanis, ha a készülék csak akkor lép működésbe, amikor a támadásnak már fennáll a közvetlen veszélye, avagy az már meg is kezdődött, és a berendezés kizárólag a jogtalanság talaján álló személyeknek okozhat sérelmet, amennyiben a sérelem nagysága előre kalkulálható, és a ténylegesen okozott sérelem nem minősül aránytalanul súlyosabbnak, a készülék telepítőjét – jogos védelem fennállása miatt – felelősségre vonni nem lehet.

2. 3. A végszükség

A végszükség büntetőjogi megítélése és elemzése során külön foglalkozom a veszélyhelyzet, majd a mentési tevékenység legfontosabb kérdéseivel, sajátosságaival. A veszélyhelyzet létrejöttével kapcsolatban elemzem annak fogalmi sajátosságait, majd egy konkrét jogesetet is bemutatok. Ezt követően a jogirodalom által felhozott, illetve a joggyakorlatban felmerült

---

¹¹ Székely János: A jogos védelem. Igazságügyi Minisztérium Budapest, 1983. 142. oldal

¹² Például a BH 1995. 685. vagy a BH 2000. 97. szám alatt közzétett eseti döntésben megjelenő okfejtés.

példák részletes feldolgozásán keresztül foglalkozom az arányosság kritériumával. Kiemelt figyelmet fordítok a veszélyközösség sajátosságaira.

2. 4. A Büntető Törvénykönyv Különös Részében szabályozott egyes bűncselekményekre vonatkozó kizáró okok tekintetében utalok ezek sajátosságaira, majd a valóságbizonyítás kérdéskörét vonom vizsgálatom körébe. A vonatkozó törvényhely három konkrét bűncselekményhez kapcsolódik, nevezetesen a rágalmazáshoz, a becsületsértéshez és a kegyeletsértéshez. Ezek a bűncselekmények az Alkotmány 59. §-a által védelemben részesített jóhírnévhez való jog oltalmazására hivatottak a becsület büntetőjogi védelmén keresztül. Mindhárom bűncselekményre vonatkozatható az a megállapítás, hogy a valótlán becsület csorbítására alkalmas tényállítás, híresztelés, ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezés használata minden esetben kimeríti az egyéb törvényi tényállási elemek fennállásakor e bűncselekmények törvényi tényállását, de a becsületet csorbító tények közzétételének esetében lehetőség van közérdekből vagy jogos magánérdekből a valóság bizonyítására. A valós tényállítások megismerhetőségéhez, közléséhez ugyanis sokszor lényegesen nagyobb érdek fűződik társadalmi szinten, avagy az egyénnek a szintjén, mint ahhoz, hogy a jóhírnév védelme megvalósuljon. Döntéseik meghozatalakor ugyanis a magánszemélyek és a közélet szereplőinek tudniuk kell az elhatározásaik megvalósítása szempontjából releváns adatokról. A becsület csorbítására alkalmas tény közlése ezekben az esetekben nemhogy nem sérti a társadalom érdekeit, hanem a társadalom számára kifejezetten előnyös, mivel elősegíti a helyes döntés meghozatalát. Ezért a valóság bizonyítása szintén olyan büntetendőséget kizáró ok, amely a társadalomra veszélyesség hiánya miatt zárja ki a büntetőjogi felelősségre vonást.

Dolgozatom e fejezetében végül kritika tárgyává teszem azt az ítélkezési gyakorlatot, amely szerint a rágalmazás, becsületsértés, kegyeletsértés esetében kizárja a becsület csorbítására alkalmas tényállítás jogellenességét a jelentéstételi, a bejelentési, a feljelentési, a munkaköri, a nevelési vagy a gondozási kötelezettség teljesítése. Rámutatok, hogy ebben a körben a felhozott példák mindegyikére vonatkozatható olyan konkrét büntetendőséget kizáró ok, amely megakadályozza a büntetőjogi felelősségre vonást, ez a büntetendőséget kizáró ok

pedig nem más, mint a jogszabály engedélye. E nézetemet a joggyakorlatból, illetve a jogirodalomból kiemelt példákat felhasználva igazolom.

2. 5. A Büntető Törvénykönyvben nem szabályozott társadalomra veszélyességet kizáró okok.¹³

A jogirodalomban és a jogalkalmazásban ma már elfogadott és általam is osztott tétel szerint a bírói gyakorlatban kialakult és a Büntető Törvénykönyv által nem tartalmazott kizáró okok a jogállami követelményeknek megfelelnek, mert nem sértik a nullum crimen sine lege scripta követelményét, mivel a büntetőjogi felelősség és felelősségre vonhatóság körét szűkítik.

2. 5. 1. A sértett beleegyezése

A jogirodalom és a joggyakorlat a sértetti beleegyezést a sértett szabad akaratán alapuló joglemondó nyilatkozatnak tekinti. A sértetti beleegyezés azonban, csak akkor minősülhet büntetendőséget kizáró oknak, ha a sértetti önrendelkezési jog gyakorlása, mint tudatos lemondás a jog által biztosított jogérték védelméről, - valamilyen társadalmilag hasznos cél elérése érdekében – kizárttá teszi a magatartás társadalomra veszélyességét. Jogainak, vagy jogos érdekeinek sérelmébe azonban nem mindenki egyezhet bele, míg a beleegyezésnek önkéntesnek, komolynak és egyértelműnek kell lennie. A volenti non fit iniuria elv érvényesülése a büntetőjogban azonban nem korlátlan. Főszabályként a sértett a vagyoni jellegű jogainak, érdekeinek sérelmébe beleegyezhet, a személyek elleni cselekmények esetében viszont már korántsem ilyen egyértelmű a helyzet.

E körben külön foglalkozom az eutanázia problematikájával, majd a sporttevékenység során okozott sérülések büntetőjogi megítélésével.

2. 5. 2. A fegyelmezési jogkör gyakorlása

---

¹³ Osztályozásom e körben részben eltér az uralkodónak tekinthető rendszerezéstől, mert a hivatásból eredő jog gyakorlását, kötelesség teljesítését nem tekintem külön tényezőnek. Álláspontom szerint ezek az okok jogszabályi rendelkezésekkel hozhatók összefüggésbe, ezért a „jogszabály engedélye” körébe sorolom ezen körülményeket.

A jelenlegi ítélkezési gyakorlat szerint a fegyelmezési jog kizárólag a szülőt és a pedagógust illeti meg. A fegyelmezési jog gyakorlására azonban minden esetben kizárólag nevelési célzattól kerülhet sor, tekintettel az Alkotmány, valamint a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény azon rendelkezéseire, amelyek szerint a gyermeknek joga van az emberi méltóságra, a bántalmazással, fizikai, lelki erőszakkal szembeni védelemre. A fegyelmezési jog álláspontom szerint azonban egyre jobban elveszíti jelentőségét, és jelenleg már csak rendkívül szűk körre vonatkoztatható, voltaképpen kizárólag a becsületsértés eseteire.

2. 5. 3. A jogszabály engedélye

Számos jogszabályi rendelkezés engedélyezi olyan cselekmények végrehajtását, amelyek egyébként beleillenek valamely Különös Rész-i törvényi tényállásba. A jogrend egységének elvéből fakad azonban az a tétel, amely szerint bármely jogszabály engedélye kizárta teszi a büntetőjog-ellenességet is. Természetesen a jogszabály engedélye a büntetendőséget csak akkor zárja ki, amennyiben a tevékenység a jogszabályban meghatározott feltételeknek megfelel.

2. 5. 4. A megengedett kockázatvállalás

A kockázatvállalás egy olyan helyzetet jelent, amikor fennáll a Btk. Különös Részében szereplő bűncselekmény törvényi tényállásában meghatározott eredmény bekövetkezésének a lehetősége, de ugyanakkor arra is van esély, hogy a káros eredmény elmarad, illetve, hogy a végeredmény társadalmilag előnyös lesz. Tekintettel azonban arra, hogy az elmúlt másfél két évtizedben a jogalkotás folyamata alapjaiban változott meg és ma már az e körben szóba jöhető tevékenységekre jogszabályi rendelkezések vonatkoztathatók, ezért álláspontom szerint a megengedett kockázatvállalás szerepe jelentős mértékben csökkent.

III. A tudományos eredmények összefoglalása, a hasznosítási lehetőségek

1. Kodifikációs javaslatok

1. 1. A bűncselekmény fogalma

Jogalkalmazói tapasztalataim alapján úgy vélem leszögezhető, hogy a jelenleg hatályos törvény bűncselekmény fogalmán alapuló azon jogalkalmazói gyakorlat, amely szerint a felmentő rendelkezést a jogalkalmazó közvetlenül alapíthatja a bűncselekmény egyik fogalmi elemének, nevezetesen a társadalomra veszélyességnek a hiányára, a jogbiztonságot nem veszélyezteti, és a bíróságok csak rendkívül ritkán alapítják felmentő rendelkezésüket ezen logikai konstrukcióra. Megítélésem szerint e gondolati folyamat logikai hibában nem szenved, és elvileg lehetőséget biztosít az olyan atípusos esetekre, amelyek konkrét kizáró okkal nem érintettek, de a tényállásszerűség ellenére a büntetendőség nem áll fenn. Természetesen tisztában vagyok azzal, hogy az előbbiekben kifejtetteket a jogtudomány több képviselője is a jogbiztonságot sértő tevékenységként értékeli, a saját véleményem azonban ettől eltér, és úgy gondolom, hogy a valódi jogalkalmazásnak éppen ez a szemléletmód – tehát a jognak az érvényre juttatása és nem a norma adott, konkrét szituációra történő sematikus vonatkoztatása – képezheti az alapját. Mindezekre figyelemmel álláspontom szerint a bűncselekmény jelenleg hatályos törvényi fogalma – különös tekintettel arra is, hogy e fogalom talán az egyetlen olyan az elmúlt korszakból örökölt maradt elem, amely kizárólag a vádlott javát szolgálhatja – a jogbiztonságot nem sérti, a jogállami követelményeknek – mivel a sematikus jogalkalmazást teszi kiküszöbölhetővé – mindenben megfelel.

A fentiekben kifejtettéktől függetlenül – amint már utaltam rá - természetesen tisztában vagyok azzal, hogy a Büntető Törvénykönyv jelenleg folyamatban levő és már normaszövegben is testet öltő újrakodifikálása során – a jogirodalomban jelenleg uralkodónak tekintető álláspont alapján – a társadalomra veszélyesség fogalma az új Büntető Törvénykönyvben a bűncselekmény fogalmi ismérvei között nem fog megjelenni.

Ugyanakkor úgy gondolom, amennyiben ilyen döntés születik, - vagyis, hogy a törvény formális bűncselekmény fogalmat érvényesít – az a jogalkalmazást annyiban fogja befolyásolni, hogy a bírói gyakorlat esetleg a tényállásszerű cselekmények tekintetében újabb, a Büntető Törvénykönyvben nem szabályozott kizáró okokat épít majd be a jelenlegi rendszerbe.

1. 2. A büntethetőséget kizáró okok rendszere

Álláspontom szerint nem képezheti vita tárgyát, hogy a Büntető Törvénykönyvnek a kizáró okok rendszerére vonatkozó jelenleg hatályos szabályai újragondolást igényelnek. A jelenleg hatályos törvény a büntetőjogi felelősségre vonás akadályait két csoportba osztja; a büntethetőséget kizáró és a büntethetőséget megszüntető okokra. E két történetileg kialakult alrendszer a domináns sajátosságai alapján jól meghatározható és megkülönböztethető, a problémát nem is ez, hanem az a tény képezi, hogy a hatályos törvény több olyan okot is felsorol, amelyik egyik csoportba sem illeszthető be. Így például a magánindítvány hiánya semmiképpen sem minősíthető büntethetőséget kizáró tényezőnek.

E körbe tartozó általános jellegű kérdés az is, hogy mi legyen a sorsa a bírói jog által kimunkált kizáró okoknak. Eldöntendő kérdés, hogy a sértett beleegyezését, a fegyelmezési jog gyakorlását, a jogszabály engedélyét, vagy a megengedett kockázatvállalást szükséges-e beépíteni a Büntető Törvénykönyvben megfogalmazott büntethetőséget kizáró okok rendszerébe. Megítélésem szerint egyrészt arra figyelemmel, hogy a *nullum crimen sine lege* elve csak azt teszi elengedhetlenné, hogy a büntetőjogi felelősség pozitív feltételeit szabályozza a törvény, másrészt mert ezen kizáró okok a büntetőjogi felelősség körének szűkítését eredményezik, vagyis in melius jelentkeznek, kodifikációs kényszerről nem beszélhetünk. A magam részéről azonban, amint már utaltam rá, azzal az állásponttal értek egyet, hogy a sértett beleegyezését indokolt lenne a kizáró okok körében megjeleníteni, és jogigazoló voltának feltételeit a törvényben egzakt módon definiálni. A jogszabály engedélyével kapcsolatban viszont úgy gondolom, hogy ezen okot legfeljebb a kizáró tényezők

rendszerében kellene nevesíteni, az alkalmazás törvényi definiálását azonban – a jogtudomány és a jogalkalmazás által kidolgozott elvi tételek koherens volta miatt – szükségtelennek tartom.

Meg kívánom továbbá jegyezni, hogy bár dolgozatomban akként foglaltam állást, hogy a kötelesség-összeütközés külön kizáró okként való megjelenítése azért szükségtelen, mert a problémakört a jogi normák rendezik, ám úgy gondolom, hogy e rendezés több területen is további kiegészítésre, pontosításra szorul.

Bár más okból – lényegében azért, mert véleményem szerint mindkét kizáró ok létének napjai meg vannak számlálva – ugyancsak legfeljebb a rendszerben való megjelölését tartom szükségesnek a fegyelmezési jog és a megengedett kockázatvállalás esetében.

Meggyőződésem továbbá, hogy a jogalkalmazói gyakorlat – különösen akkor, ha formális bűncselekmény fogalom kerül az új Büntető Törvénykönyvbe – előbb vagy utóbb, de újabb kizáró okokat fog konstruálni. A magam részéről a sértett érdekében való cselekvést tartom olyannak, amely hamarosan külön tényezőként lesz értékelhető. A sértett beleegyezése és a sértett érdekében való cselekvés ugyanis nem feltétlenül fedi egymást. Így, ha egy öngyilkosság megakadályozása érdekében hatol be valaki erőszakkal a szomszédjának a lakásába, a magánlaksértés törvényi tényállása megvalósul. Az öngyilkosságot megakadályozni kívánó személy pedig a büntetőjogi felelősségre vonást, - abszurd módon - a jelenleg hatályos törvényi szabályokra figyelemmel csak akkor kerülheti el, ha fennállnak a Btk. 172. §-ában meghatározott törvényi feltételek, vagyis a passzív alany élete vagy testi épsége közvetlen veszélyben volt és ily módon a lakásba behatoló a segítségnyújtási kötelezettségének tett eleget. Ellenkező esetben ugyanis a segítségnyújtás elmulasztása miatt kellene felelősségre vonni. Olyankor azonban, amikor az élet- vagy testi épség veszélyeztetése nem közvetlen, vagyis térben és időben nem behatárolt, a büntetőjogi felelősségre vonás alól a sértett akarata ellenére ám érdekében cselekvő, csak akkor mentesülhet a büntetőjogi jogkövetkezmények alkalmazásától, ha elfogadjuk, hogy a sértett érdekében való cselekvőség kizárja a cselekmény társadalomra veszélyességét.

1. 3. A jogos védelem

A jogos védelem jogintézménye körében az egységes ítélkezési gyakorlat elősegítése érdekében a törvény szövegében indokoltnak tartom megjeleníteni az arányosság fogalmát. Azt, hogy az ítélkezési gyakorlat a szükségesség fogalmának, illetve a szükségesség-arányosság kapcsolatának értelmezésében nem egységes, példákkal bizonyítottam. Amennyiben az arányosság fogalma a jogintézmény legális definíciójában megjelenne, egyértelművé válna, hogy a szükségesség annyit és csak annyit jelent, hogy fennállnak a védekezés lehetőségének objektív feltételei, míg az arányosság közvetlenül lenne kapcsolható a védelmi cselekményhez, és annak legfontosabb sajátosságaként lehetne azt értékelni.

Nem tartom elfogadhatónak tehát azon szerzők álláspontját, akik az arányossági kritérium teljes elvetését javasolják. Bár azzal mindenképpen egyetértek, hogy a szabályozás esetleges változtatásakor és az ítélkezési gyakorlat alakításakor is arra kell a hangsúlyt helyezni, hogy a támadás minden kockázatát a jogtalanul eljáró viselje, az arányosság fogalmának teljes kiiktatásával, azonban a védekezés következmények nélkül válhatna represszív jellegűvé. Az arányosság fogalma azzal a jelentéstartalommal, amelyet a jelenlegi ítélkezési gyakorlat tulajdonít neki, vagyis hogy a védekezés akkor proporcionális, ha nem okoz aránytalanul súlyosabb sérelmet, mint amivel a támadás fenyegetett, teljességgel alkalmas arra, hogy szem előtt tartsa a megtámadott érdekeit, ám tekintettel van arra is, hogy egy csekély tárgyi súlyú jogellenes cselekmény elkövetőjét ne érhesse rendkívül jelentős érdeksérelem.

Ugyancsak megfontolandónak tartom a törvény szövegének olyan korrekcióját, hogy a „jogtalan támadás” szövegrész helyett „jogtalan cselekmény” szerepeljen. Ezáltal ugyanis egyértelművé válna a továbbiakban, hogy a jogtalan cselekmény tevékenység vagy mulasztás egyaránt lehet, vagyis lezárulhatna az a vita is, amely a támadás fogalmának értelmezése körében kialakult. Amint dolgozatomban rámutattam, az az okfejtés, amely szerint a támadás kizárólag aktív magatartás lehet, helytelen, s annak

fenntartása elhatárolhatatlanná teszi a jogos védelemtől a végszükséget. A törvényszöveg pontosítása viszont ezt a problémát egyértelműen rendezné.

1. 4. A végszükség

Indokoltnak tartom, hogy a végszükség jogintézményén belül a veszélyközösségek tekintetében eltérő szabályok legyenek az irányadók, mégpedig az arányossággal kapcsolatban. A veszélyközösség fennállása esetén ugyanis állásponatom szerint hiányzik a cselekmény társadalomra veszélyessége akkor is, ha az ilyen helyzetben cselekvő ugyanakkorra sérelmet okoz, mint amelynek az elhárítására törekedett. Állásponatom szerint tehát nem sérti a jogrendet, ha a veszélyközösségbe került, de választási lehetőséggel bíró személy az életet és nem a biztos halált választja.

1. 5. A sértett beleegyezése

Utaltam már rá, hogy bár kodifikációs szükséghelyzetet nem látok fennforogni, ám a sértett beleegyezésével kapcsolatos feltételeket a magam részéről szükségesnek tartom a Büntető Törvénykönyvben megjeleníteni.

Ennek során a normaszövegnek tartalmaznia kell, hogy a sértett beleegyezése csak akkor zárja ki a büntethetőségét, ha annak megadására társadalmilag hasznos cél érdekében kerül sor. Kérdésként vethető fel azonban, hogy a társadalmilag hasznos cél fogalmát a törvényben kell-e meghatározni, avagy a fogalommal kapcsolatos értelmezést a jogalkalmazói gyakorlatra kell-e bízni. Az utóbbi esetkör nyilvánvalóan felveti az ellentétes jogalkalmazói döntések megszületésének a lehetőségét, a törvényi definíciót azonban a magam részéről szinte megoldhatatlan feladatnak tartom. Az új Büntető Törvénykönyv Tervezetének azon normaszövegét, amely szerint az arra jogosult beleegyezése a büntetendőséget csak akkor zárja ki, ha az jogszabály, jogi norma vagy szakmai szabály felhatalmazásán alapul, nem tartom elfogadhatónak, mert egyrészt a jogszabályon alapuló beleegyezés a jogszabályi felhatalmazás miatt a jogrend egységének elvéből fakadóan az evidencia szintjén zárja ki a büntetendőséget, másrészt,

mert a szakmai szabály törvényszöveg-rész indokolatlanul szűkítheti le ezen büntetendőséget kizáró ok alkalmazhatósági körét.

2. A jogalkalmazói gyakorlatra vonatkozó javaslatok

Megítélésem szerint a jogalkalmazói gyakorlat több területen is helyesbítésre, pontosításra, illetve megváltoztatásra szorul.

2. 1. A jogos védelem

A jogos védelem jogintézményével kapcsolatban álláspontom szerint három kérdéskört érintően is felülvizsgálásra szorul a jelenleg érvényesülő ítélkezési gyakorlat.

2. 1. 1. A becsület ellen intézett támadás

A jelenlegi ítélkezési gyakorlat szerint a becsületsértő, rágalmazó kijelentés a kijelentéssel érintett személy részére jogos védelmi helyzetet nem eredményez. Az ezen tételen alapuló ítélkezési gyakorlat feltétlenül felülvizsgálatra szorul azokban az esetekben, amikor folyamatos rágalmazásokban, szitkozódásokban nyilvánul meg a jogellenes cselekvőség, mert ilyenkor a védekezés lehetőségét a jogtalan támadással szemben biztosítani kell, vagyis az ilyen tevékenységet a jogos védelem körébe tartozónak kell tekinteni, amiből viszont az következik, hogy a „rágalmakat ontóval” szembeni fellépés jogszerűsége miatt a rágalmazó, szitkozódó személy „viszontválasza” a jogos védelem körén kívül esőnek minősül, tekintettel „a jogos védelemmel szembeni jogos védelem kizárt” axiómára. A jelenlegi ítélkezési gyakorlat tehát csak azon esetekben tekinthető helyesnek, ha a tettegesség nem a rágalmazás, becsületsértés továbbfolytatásának a megakadályozására irányul, hanem valójában az ezek befejeződése utáni indulat által vezérelt megtorlás.

2. 1. 2. A menekülési kötelezettség

A Legfelsőbb Bíróság 15. számú Irányelvében kifejtettekben alapuló ítélkezési gyakorlat szerint főszabályként menekülési kötelezettség nincs, kivételesen azonban a büntetőjogilag közömbös elhárítási mód – tehát a kitérés – választásának a kötelezettsége terheli a hozzátartozót a felmenője, a testvére, vagy a házastársa részéről ellene intézett, illetőleg fenyegető támadás esetén, továbbá menekülési kötelezettség vonatkozik a megtámadottra, ha a támadó súlyosabb fokban kóros elmeállapotú vagy szemmel láthatóan tudatzavarban levő személy, függetlenül attól, hogy a tudatzavart állapotot mi váltotta ki.

Miként arra már utaltam, az Irányelvnek ezek a kitételei és az Irányelven alapuló ítélkezési gyakorlat törvénysértő, mert a büntetendőséget kizáró okra vonatkozó törvényi szabályokat leszűkítve olyan személyeket rekeszt ki a kizáró ok alkalmazhatóságának a köréből, akiknek az esetében ilyen jellegű normát a Büntető Törvénykönyv nem tartalmaz. Az Irányelv tehát jogszabályi háttér nélkül különbséget tesz megtámadott és megtámadott között, és a támadó személyére tekintettel ugyanolyan jellegű jogellenes magatartás az egyik esetben megalapozza a jogszerű védekezést, míg a másik esetben nem.

Tekintettel tehát arra, hogy a jelenlegi jogalkalmazói gyakorlatnak semmilyen jogszabályi alapja nincs, s mivel az Irányelvben megfogalmazottak mint „bíró alkotta jog” a terhelt terhére jelentkezve bővítik a büntetőjogi felelősség körét, ezen jogalkalmazói gyakorlat összeegyeztethetetlen a jogbiztonság követelményével. Mindebből az is következik, hogy a kitérés kötelezettség előírására csak jogszabályi formában van jogállami lehetőség, vagyis e körben a döntés joga a jogalkotóé és nem a jogalkalmazóé.

2. 1. 3. Az óvó-védő berendezések

A jogtalan támadásra való előzetes felkészülést se jogellenesnek, se a jogos védelem körén kívül esőnek értékelni nem lehet. Az ilyen jellegű ítélkezési gyakorlat ugyancsak helytelen. Amennyiben ugyanis az óvó-védő berendezések kizárólag akkor lépnek

működésbe, amikor a jogtalan támadás már megkezdődött, e készülékek kifejezetten védelmi funkciót töltenek be. A berendezés telepítése nem más mint felkészülés egy esetleges jogsértésre, és amíg nincs jogtalan támadás az ilyen jellegű eszközök csak készültségi állapotban vannak. Az óvó-védő berendezéseket épp a jogsértő hozza működésbe, vagyis a védekezés a tényleges támadással veszi kezdetét, és azt hogy milyen jellegű védekezésre van szükség a konkrétan megvalósuló támadás tekintetében, a készülék telepítője tudja megítélni. Ezért premisszaként feltétlenül el kell fogadni azt a tételt, hogy az előzetes védő intézkedések, berendezések által gyakorolt jogos védelemnek sincs más feltétele, mint a jogos védelemnek általában, így az óvó-védő berendezések általi védekezés jogszerűségét el nem ismerő ítélkezési gyakorlat szemben áll a törvényi rendelkezésekkel.

2. 2. A Büntető Törvénykönyv Különös Részében található kizáró okok

E körben a rágalmozás, becsületsértés, kegyeletsértés jogalkalmazói értékelésével kapcsolatos anomáliákra hívtam fel a figyelmet. Egyes szerzők álláspontja szerint a rágalmozás, becsületsértés, kegyeletsértés esetében kizárja a becsület csorbítására alkalmas tényállítás „jogellenességét” a jelentéstételi, a bejelentési, a feljelentési, a tanúzási, a nevelési vagy a gondozási kötelezettség teljesítése. Az ezzel a felfogással azonosuló bírósági döntések tévesek, mert ez esetben a büntetőjogi felelősség meg nem állapíthatósága konkrét társadalomra veszélyességet kizáró okra, nevezetesen a jogszabály engedélyére vezethető vissza. A jogszabályi rendelkezéseknek megfelelő joggyakorlás esetében a büntetőjogi felelősség kérdésköre szóba sem jöhet, míg az azzal ellentétes tevékenységre „a jogellenesség hiányát” rávetíteni helytelen. Az utóbbi felfogás tarthatatlanságát jól példázza, hogy ennek alapján amennyiben a tanú nem az ügy lényeges körülményeire vonatkozóan fogalmaz meg valótlan és a becsületet durván sértő tényállításokat, ezen felfogással azonosulók szerint a rágalmozás „a jogellenesség hiánya miatt” nem jön létre. Ennek a felfogásnak azonban sem dogmatikai, sem jogszabályi alapja nincs. Mindebből viszont az következik, hogy amennyiben a tényállásszerű cselekvőség jogszabályi felhatalmazáson alapul és a jogszabályi előírásokkal összhangban áll, a konkrét büntetendőséget kizáró ok fennállása gátolja

meg a büntetőjogi felelősségre vonást, amennyiben pedig a cselekvőség a jogi normákban meghatározottakkal nem áll összhangban, a rágalmazás, becsületsértés, kegyeletsértés tényállása megvalósul.

2. 3. A fegyelmezési jog gyakorlása

E bíró alkotta kizáró ok létezésének jogalapja ma már állásponatom szerint erőteljesen megkérdőjelezhető, és rendkívül szűk körre korlátozandó. A még néhány évtizede is érvényesülő azon tételekkel szemben, mint például, hogy a szülőnek széles körben érvényesülő fenyítő jellegű jogosítványai vannak, vagy hogy a pedagógusnak a rendfenntartás érdekében fegyelmezési jogot kell biztosítani, ma már uralkodónak tekinthető az a jogfelfogás, hogy a gyermek is teljes jogú tagja a társadalomnak, és ugyanazok a jogosultságok illetik meg, mint bármely nagykorú polgárt. Ezért bár a fegyelmezési jog ma még mind a jogtudomány, mind a jogalkalmazás által elismert kizáró tényező, az alkalmazhatósági köre szinte elenyésző jellegű.

2. 4. Új bíró alkotta kizáró okok

Állásponatom szerint, - különösen abban az esetben, ha az új Büntető Törvénykönyvben formális bűncselekmény-fogalom kerül definiálásra – bővülni fog a jogalkalmazói gyakorlat által kidolgozott kizáró okoknak a köre.

Amint már utaltam rá, ilyenek tekintem a sértett érdekében való cselekvést. Azt, hogy a sértett érdekében való eljárás mikor zárja ki a büntetendőséget, a jogalkalmazói gyakorlatnak kell nyilvánvalóan a jogirodalom segítségével részletesen kidolgoznia, e körben azonban figyelemmel kell lenni az egyén akarati, cselekvési és személyi szabadságára, az Alkotmányban is garantált emberi jogaira.

3. Összegzés

Dolgozatomban a jogalkalmazói tapasztalataim és az általam végzett kutatások alapján a társadalomra veszélyességet kizáró okok jogirodalmi megítélését és gyakorlati jelentőségét mutatom be. Az elvégzett kutatás alapján megállapítható, hogy a Büntető Törvénykönyv jelenleg hatályos szabályozása, ha ellentmondásoktól nem is mentesen, de általában kielégíti a jogalkalmazói igényeket. Az egységes jogalkalmazói gyakorlat biztosítása és ily módon a jogbiztonság megerősítése érdekében azonban több változtatást is szükségesnek tartok. A jogszabályok módosítására, kiegészítésére „jobbá tételére” most különösen nagy lehetőség adódik, hiszen folyamatban van a Büntető Törvénykönyv újrakodifikálása. Ennek keretei között pedig adott a lehetőség arra, hogy a kizáró okok újraszabályozása mindenben megfeleljen egyrészt a jogállami követelményeknek, másrészt a jogalkalmazói elvárásoknak. Az általam lefolytatott kutatás alapján az is nagy valószínűséggel kijelenthető, hogy jelentős mértékű változtatás vagy a szóban forgó jogintézmények teljes átalakítása nyilvánvalóan nem várható. Elvárható azonban a jogalkotótól a tévedések, pontatlanságok megszüntetése, korrigálása annak érdekében, hogy a határozott normaalkotás követelményének megfelelő rendelkezések alapján lehessen megítélni a konkrét történéseket.

Mindez a jogalkalmazás számára is egyértelmű helyzetet teremtene, és ily módon a jogalkalmazás körében is könnyebb lenne megfelelni az egységesség jogállami feltételeknek, végső soron pedig a jogállam alapját képező jogbiztonság követelményének.

IV.

A munka témaköréből készített publikációk jegyzéke

1. A büntetőjogi felelősségre vonás akadályai. Belovics-Békés-Busch-Molnár-Sinku-Tóth: Büntetőjog Általános Rész. (szerk.: Békés Imre) Tankönyv. HVG ORAC 2002. 129-164. old.
2. A személy elleni bűncselekmények. Belovics-Molnár-Sinku: Büntetőjog Különös Rész Tankönyv. HVG ORAC 2005. 87-178. old.
3. A büntetőjogi felelősségre vonás akadályai. Belovics-Békés-Busch-Gellér-

Margitán-Molnár-Sinku: Büntetőjog Általános Rész. (szerk.: Busch Béla)
Tankönyv. HVG ORAC 2006. 122-162. old.

4. A jogrend egységének elve a büntetendőséget kizáró okok körében. In. Pálincás György emlékkönyv. (szerk.: Busch Béla-Koltay András) 2007.

- 5.-6. A Büntető Törvénykönyvben nem szabályozott büntetendőséget kizáró okok.
Ügyészek Lapja, 2007. évi 3-4. szám, két számban, folytatásban megjelenő publikáció (főszerk. Kiss Anna), a szerkesztő által elfogadott kézirat.

7. Anomáliák a jogos védelem jogalkalmazói gyakorlatának köréből. In. Horváth Tibor emlékkönyv. (Szerk.: Farkas Ákos), 2007.